

BIBLIOTEKOS PAŽANGAI:

POKYČIAI BIBLIOTEKOSE IR VISUOMENĖJE
Poveikio vertinimo tyrimų 2010 m. ataskaita

Bibliotekos pažangai

BIBLIOTEKOS PAŽANGAI: POKYČIAI BIBLIOTEKOSE IR VISUOMENĖJE Poveikio vertinimo tyrimų 2010 m. ataskaita

Parengė ir išleido Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka
Spauda Print Hause

Bibliotekos pažangai

Parengta ir išleista įgyvendinant projektą „Bibliotekos pažangai“
www.bibliotekospazangai.lt

Projektą įgyvendina:

Lietuvos nacionalinė
Martyno Mažvydo biblioteka

Lietuvos Respublikos
kultūros ministerija

Turinys

04

— **Santrauka**

06

— **Ižanga**

08

— **Apie projektą „Bibliotekos pažangai“**

Pažangios visuomenės link

Projekto veiklos

Projekto rezultatai

Projekto nauda

Projekto poveikio tyrimai

14

— **Visuomenė ir internetas**

Skirtumai tarp kaimo ir miesto mažėja

Interneto vartojimo įpročiai

Koks yra interneto vartotojo portretas?

Ką internete veikia vaikai?

20

— **Bibliotekininkų ir visuomenės švietimas**

Kompiuterinis raštingumas

Bibliotekininkų žinios

Visuomenės švietimas informacinių

technologijų naudojimo temomis

25

— **Viešoji interneto prieiga bibliotekose**

Informuotumas apie viešąsias

internetu prieigas

Įspėja apie interneto grėsmes

Bibliotekų lankytojai pastebi akivaizdžią

internetu naudą

30

— **Naujoviškos bibliotekos**

Bibliotekų įvaizdis stiprėja

Tarp tradicijų ir naujovių

Visuomenės pritraukimo akcijos

34

— **Bibliotekų socialinė misija – padėti**

Bibliotekos mažina skaitmeninę atskirtį

Padedą socialiai pažeidžiamoms

visuomenės grupėms integruotis

37

— **Ką reikia padaryti**

2011 metais?

Santrauka

Įgyvendinant projektą „Bibliotekos pažangai“ atlikti sociologiniai tyrimai atskleidė šiuos per 2010 m. įvykusius svarbius pokyčius ir tendencijas bibliotekose bei visuomenėje:

- **Įvyko esminis šuolis viešosioms bibliotekoms įsitraukiant į gyventojų kompiuterinio raštingumo mokymus – gyventojams mokymus organizavusių bibliotekų skaičius išaugo penktadaliu, o juos rengusių bibliotekininkų skaičius – daugiau nei dvigubai.** 2010 m. mokymus gyventojams organizavo 56 proc. bibliotekų, tuo tarpu 2009 m. tokių buvo 34 proc. Atitinkamai mokymus gyventojams rengė 39 proc. bibliotekininkų, 2009 m. tokių buvo 15 proc.
- **Stipriai išaugo bibliotekų rengiamuose kursuose besimokiusių viešos interneto prieigos vartotojų skaičius.** 2010 m. 55 proc. viešos interneto prieigos vartotojų, savo kompiuterinio raštingumo ir interneto išteklių žinias gilinusių kursuose, tai darė būtent bibliotekoje. 2009 m. tokių buvo 27 proc. Viešųjų bibliotekų organizuotuose kompiuterinio raštingumo kursuose dažniau dalyvavo vyresni kaip 55 m. respondentai ir pensininkai.
- **Bibliotekos pritraukė beveik trečdalį naujų vartotojų.** 2010 m. bibliotekose vieša interneto prieiga pirmąsyk pasinaudojo 28 proc. vartotojų. 2009 m. tokių buvo 25 proc.
- **Išaugo viešos interneto prieigos vartotojų suvokimas apie šios prieigos teikiamas naudas.** Reikšmingi pokyčiai buvo užfiksuoti laisvalaikio kokybės pagerėjimo (2010 m. – 80 proc., 2009 m. – 72 proc.), bendravimo su draugais ir artimaisiais (2010 m. – 69 proc., 2009 m. – 57 proc.) ir pagalbos uždirbant pinigus internetu (2010 m. – 15 proc., 2009 m. – 7 proc.) srityse.
- **Viešų interneto prieigų skaičius bibliotekose išaugo dešimtadaliu, o jų skvarba pasiekė 90 proc.** Daugiausia viešų interneto prieigų buvo įdiegta kaimo bibliotekose, iš kurių 2010 m. viešą prieigą teikė 88 proc., tuo tarpu 2009 m. – 74 proc. Bendras viešą interneto prieigą teikiančių bibliotekų šalies vidurkis 2010 m. buvo 90 proc., 2009 m. – 78 proc.
- **Viešos interneto prieigos žinomumas tarp gyventojų pasiekė tris ketvirtadalius.** Apie galimybę naudotis vieša interneto prieiga bibliotekoje 2010 m. žinojo 72 proc. gyventojų, 2009 m. tokių buvo 69 proc. Iš šio skaičiaus vieša interneto prieiga bibliotekose naudojosi 28 proc. respondentų.
- **Augo bibliotekininkų kaip konsultantų vaidmuo, ypač kaime.** 2010 m. nuolatos ir dažnai į bibliotekininką pagalbos besikreipiančių viešos interneto prieigos vartotojų skaičius išaugo iki 29 proc., 2009 m. tokių buvo 23 proc. Į bibliotekininkus dažnai arba nuolatos kreipiasi 39 proc. kaimo vartotojų, mieste tokių yra 19 proc. Dažniausiai konsultacijos ar pagalbos kreipiasi vyresni nei 55 m. gyventojai ir pensininkai.
- **Viešų interneto prieigų vartotojų vertinimai, susiję su „naujoviška“ biblioteka, išlieka palankūs.** Palankiausiai vertinama bendra bibliotekos atmosfera (57 proc. teigiamų vertinimų), galimybė gauti iš darbuotojų patarimą ar pagalbą naudojantis kompiuteriu bei internetu (59 proc.), kompiuterinės technikos gausa ir kokybė (44 proc.), programinės įrangos gausa (44 proc.) ir kokybė (43 proc.), organizuojamų renginių įvairovė bei kokybė (44 proc.).
- **„Tradicinė“ bibliotekų veikla vertinama prasčiau.** Viešos interneto prieigos vartotojų prasčiausiai įvertintos sritys – knygų asortimento ir periodinių leidinių atnaujinimas (atitinkamai 32 proc. ir 28 proc.).

žanga

Nuo pat projekto „Bibliotekos pažangai“ įgyvendinimo pradžios 2008 m. kasmet kartojami plataus masto visuomenės, viešų interneto prieigų bibliotekose vartotojų, ekspertų, bibliotekų vadovų ir darbuotojų nuomonės tyrimai, leidžiantys nustatyti socialinius pokyčius, vykstančius projekto metu. Gauti duomenys lyginami su 2008 m., kai buvo atliktas pradinės situacijos tyrimas.

Tai jau trečiasis tokio pobūdžio leidinys, kuriame apibendrinami socialiniai tyrimai.

Šiais tyrimais vertinami pokyčiai visuomenėje, aiškinamasi, kiek Lietuvos gyventojų ir kodėl naudojami viešosiose bibliotekose teikiama vieša interneto prieiga, kokios vartotojų grupės tai daro dažniausiai ir kas juos skiria nuo kitų interneto vartotojų, kokiems tikslams naudojama vieša interneto prieiga bibliotekose ir kaip skiriasi interneto naudojimas kitose vietose, kaip vartotojai suvokia ir vertina viešos interneto prieigos teikiamą naudą.

Atliekant tyrimus, didelis dėmesys skiriamas socialiai pažeidžiamų visuomenės narių, neįgaliųjų, kaimo gyventojų ir vyresnio amžiaus žmonių informacinių technologijų naudojimo įpročiams įvertinti.

Surinkti ir išanalizuoti duomenys padeda ne tik atskleisti interneto naudojimo visuomenėje bei bibliotekose pokyčius, bet ir tiksliau planuoti tolimesnę projekto veiklą.

Per 2008-2011 m. surinkti tyrimų duomenys leidžia teigti, kad šiuolaikinę biblioteką galima būtų įvardyti ne tik kaip visiems atvirą kultūros įstaigą, bet ir kaip visuomeninės pažangos variklį.

Šiuo metu beveik visose viešose bibliotekose galima pasinaudoti interneto prieiga, kuri tapo papildomu traukos centru lankytojams. Tokiu būdu bibliotekos dalyvauja kuriant draugišką visoms socialinėms grupėms informacinę visuomenę. Bibliotekose esantys informaciniai ir literatūros šaltiniai, įranga ir viešos erdvės – atviri gyventojams, o kvalifikuoti specialistai pažįsta vietos bendruomenės žmones ir žino jų poreikius, noriai jiems padeda.

Nemokamų viešųjų interneto prieigų plėtra Lietuvos bibliotekose – svarbus žingsnis, telkiantis žmones, o šalies bibliotekas darantis patraukliais ir patogiais vietos bendruomenės susibūrimo centrais, palengvinančiais kasdienį gyvenimą, suteikiančiais galimybių gauti ir dalytis informacija, ieškoti darbo, bendrauti ar tiesiog gyventi įdomiau.

Apie projektą
„Bibliotekos pažangai“

Apie projektą „Bibliotekos pažangai“ 09

Projektą „Bibliotekos pažangai“, startavusį 2008 m., įgyvendina Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka kartu su Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. Jį finansuoja Bilo ir Melindos Geitsų fondas, Lietuvos valstybė, taip pat prisideda savivaldybės bei bendrovė „Microsoft“, padovanojusi naujausios programinės įrangos.

Projekte dalyvauja daugiau kaip 1200 viešųjų bibliotekų ir apie 2000 bibliotekininkų. Projektą planuojama užbaigti 2012 metų birželį.

Pažangios visuomenės link

Projekto „Bibliotekos pažangai“ esmė – sustiprinti viešųjų bibliotekų pajėgumus, taip pat sukurti sąlygas Lietuvos gyventojams naudotis internetu, atverti naujas bendravimo ir informacinių technologijų galimybes. Svarbiausia projekto misija – mažinti skaitmeninę, kartu ir socialinę atskirtį, ypatingą dėmesį skiriant žmonėms, neturintiems kitų galimybių naudotis šiuo informacijos kanalu ir šaltiniu. Todėl skatinant naudotis vieša interneto prieiga ypatingas dėmesys skiriamas kaimo gyventojams, vyresnio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems ir kitoms socialiai pažeidžiamoms grupėms.

Projekto veiklos

Projektui skirtos lėšos naudojamos kompiuterinei įrangai nupirkti, bibliotekoms prie interneto prijungti ar ryšio kokybei pagerinti, techninei pagalbai organizuoti, bibliotekininkams mokytį, nemokamai interneto prieigai viešinti ir gyventojams pritraukti bei projekto poveikiui matuoti. Siekiant į bibliotekas pritraukti daugiau suaugusių ir vyresnio amžiaus žmonių, rengiami specialūs seminarai ir akcijos, pristatantys kasdieniniame gyvenime lengvai pritaikomas elektronines paslaugas: el. deklaravimą, el. bankininkystę, darbo paiešką, nuotolinį mokymąsi, sveikatos paslaugas ir kitas. Nemokantys naudotis kompiuteriu gyventojai bibliotekose mokomi kompiuterinio raštingumo ir interneto pradmenų.

Taip pat siekiama iš esmės sustiprinti viešųjų bibliotekų darbuotojų informacinę kompetenciją ir padėti jiems tapti aktyviais vietos bendruomenės skatintojais bei pagalbininkais, įsisavinant informacinių technologijų galimybes.

Projekto rezultatai

Kompiuteriai ir internetas

Per pastaruosius metus pasiekta, kad interneto paslaugomis Lietuvos gyventojai gali naudotis beveik visose viešosiose bibliotekose, esančiose įvairiuose Lietuvos miestuose, miesteliuose ir kaimuose. Todėl drąsiai galima konstatuoti – šiandien internetas jau tapo neatsiejama viešosios bibliotekos teikiamų paslaugų gyventojams dalis.

Per 2008-2010 metus 1144 viešosioms bibliotekoms iš daugiau nei 1200, dalyvaujančių projekte, pristatyta ir įdiegta nauja įranga, skirta viešos interneto prieigos paslaugoms teikti.

2010 metais 137 kaimo viešosiose bibliotekose įrengtas ar pagerintas interneto ryšys, leidžiantis gyventojams naudotis visomis interneto galimybėmis ir elektroninėmis paslaugomis.

PLEČIASI INTERNETO PRIEIGŲ ŽEMĖLAPIS

ĮGYVENDINANT PROJEKTĄ „BIBLIOTEKOS PAŽANGAI“, ĮRENGIAMOS VIEŠOS INTERNETO PRIEIGOS BIBLIOTEKOSE, KURIOSE IKI ŠIOL INTERNETAS NEBUVO ĮDIEGTAS. VIEŠĄ INTERNETO PRIEIGĄ TURINČIOSE BIBLIOTEKOSE JI IŠPLEČIAMA IR MODERNIZUOJAMA.

Taip pat 179 viešųjų bibliotekų kaimo filialuose buvo įdiegti 524 stacionarūs kompiuteriai, 179 nešiojamieji kompiuteriai, 179 bevielio ryšio prieigos įrenginiai, 178 daugiafunkciniai įrenginiai bei kita įranga, pavyzdžiui, kortelių skaitytuvai asmens tapatybės kortelėms. Tokiu būdu viešos interneto prieigos paslaugų bibliotekose vartotojai gali naudotis e. valdžios paslaugomis. 2011 metais į bibliotekas užsukę gyventojai, kurie turėjo lustines asmens tapatybės korteles, kovo mėnesį galėjo elektroniniu būdu dalyvauti gyventojų surašyme.

Bibliotekų darbuotojų įgūdžių tobulinimas

Siekiant sustiprinti bibliotekų darbuotojų gebėjimus ir motyvaciją naudotis kompiuteriais bei internetu, per 2010 m. viešųjų bibliotekų kaimo filialuose 785 bibliotekininkų dalyvavo kompiuterinio raštingumo mokymuose, 713 bibliotekininkų dalyvavo tęstinio mokymo programoje tobulindami kompiuterinio raštingumo įgūdžius. Taip pat specialūs mokymai buvo vykdomi 65 viešųjų bibliotekų informacinių technologijų specialistams, siekiant suteikti žinių, susijusių su OS Windows 7 ir serverių priežiūra.

Nuo projekto įgyvendinimo pradžios bibliotekininkams organizuotuose kursuose dalyvavo daugiau kaip 3000 dalyvių. Iš viso apie 1500 bibliotekininkų mokėsi 3-7 teminiuose kursuose – nuo bazinio kompiuterinio raštingumo ir interneto išteklių iki sudėtingesnių žiniatinklio 2.0 technologijų, viešųjų ryšių, suaugusiųjų mokymo bibliotekose, informacijos valdymo anglų kalba.

Gyventojų mokymas

Kompiuterinio raštingumo kursai padeda bibliotekininkams kvalifikuotai teikti konsultacinę pagalbą gyventojams interneto bei kompiuterių naudojimo klausimais. Viešosios bibliotekos 2008-2010 m. laikotarpiu individualiai ar grupėse jau organizavo mokymus 25 tūkst. gyventojų ir bibliotekų lankytojams, suteikė daugiau nei 200 tūkst. konsultacijų interneto naudojimo klausimais.

KOMPIUTERINIO RAŠTINGUMO MOKYMAI
KALVARIJOS SAVIVALDYBĖS VIEŠOJOJE
BIBLIOTEKOJE

INTERNETAS – BEVEIK VISOSE BIBLIOTEKOSE

INTERNETO PASLAUGOMIS LIETUVOS GYVENTOJAI GALI NAUDOTIS BEVEIK VISOSE VIEŠOSIOSE BIBLIOTEKOSE, TODĖL DRĄŠIAI GALIMA KONSTATUOTI – ŠIANDIEN INTERNETAS JAU TAPO NEATSIEJAMA VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS TEIKIAMŲ PASLAUGŲ GYVENTOJAMS DALIS.

GYVENTOJŲ MOKYMAI TRAKŲ
VIEŠOJOJE BIBLIOTEKOJE

Gyventojų pritraukimo akcijos

Gerinant supratimą apie galimybes naudotis kompiuteriais ir internetu gyventojai buvo kviečiami dalyvauti specialiose pritraukimo akcijose, kurių metu bibliotekų lankytojai buvo supažindinti su internetu, jo galimybėmis ir teikiama nauda. Pavyzdžiui, vyresnio amžiaus žmonėms buvo organizuota pritraukimo akcija „Internetas jūsų sodui“, kurios tikslas – paskatinti senjorus naudotis vieša interneto prieiga ir bibliotekininkų pagalba bibliotekose. Šioje akcijoje dalyvavo apie 12 tūkst. vyresnio amžiaus žmonių. Išsamiau apie šią akciją galima sužinoti aplankius nuorodą adresu <http://www.esenjas.lt>.

Iš viso per 2010 m. buvo organizuotos 8 gyventojų pritraukimo akcijos.

Projekto nauda

Projektas jau dabar padeda daugeliui žmonių, kurie iki šiol neturėjo sąlygų naudotis interneto galimybėmis. Tai ypač aktualu žmonėms, gyvenantiems kaimiškose vietovėse, šviečiantis, ieškant darbo, talpinant įvairaus pobūdžio skelbimus, nemokamai bendraujant su giminaičiais užsienyje, naudojantis įvairiomis el. paslaugomis.

Tuo tarpu akliesiems ir silpnaregiams bei socialiai pažeidžiamiems gyventojams projektas „Bibliotekos pažangai“ gali tapti svarbia atrama ir galimybe integruotis į visavertį visuomenės gyvenimą.

Be jau paminėtos skaitmeninės, o kartu ir socialinės atskirties mažinimo problemos, projektas „Bibliotekos pažangai“ sukuria šią pridėtinę vertę ir naudą:

- Viešosiose bibliotekose diegiama naujausia kompiuterinė ir programinė įranga, kuria gali pasinaudoti gyventojai, neturintys kitų galimybių pasinaudoti sparčiuoju interneto ryšiu.
- Iš esmės sustiprinama viešųjų bibliotekų darbuotojų informacinė kompetencija: bibliotekininkai tampa aktyviais vietos bendruomenės skatintojais bei pagalbininkais, padėdami įsisavinti informacinių technologijų galimybes.
- Mokymų bei pritraukimo akcijų metu gyventojai, ypač vyresnio amžiaus, taip pat gyvenantys kaime, tampa aktyvesniais interneto vartotojais – jiems internetas padeda nemokamai bendrauti, sužinoti įvairią informaciją, paprasčiau sutvarkyti su mokesčiais ir deklaravimu susijusius reikalus.
- Gerokai išplečiama skaitmeninio turinio bibliotekose pasiūla ir naudojimas.
- Bibliotekų tinkle skatinamos inovacijos. Pavyzdžiui, beveik interneto diegimas. Ši naujovė vertinama ypač pozityviai – ji užtikrina galimybę naudotis nuosavu nešiojamuoju kompiuteriu, o tai yra labai patogiu, nes galima parsisiųsti reikiamą informaciją tiesiai į kompiuterį.

Apibendrinant galima teigti, kad modernių bibliotekose teikiamų paslaugų vartojimas skatina stipriau įsitraukti į bendruomenės gyvenimą, būti socialiai aktyviais. Tuo tarpu pačios bibliotekos, kaip socialinio centro, bendruomenės susitelkimo vietos, vaidmuo vis stiprėja. Šiuolaikinių priemonių pagalba įvairios paslaugos ir informacija tampa prieinama kiekvienam, nepriklausomai nuo jo socialinio ar ekonominio statuso ir gyvenamosios vietos – didmiesčio ar kaimo. Technologijų vartojimas įgyja naują vertinimą pačių vartotojų sąmonėje – internetas ir su juo susijusios paslaugos aiškiai suvokiami kaip gyvenimo kokybę keičiantys instrumentai. Be socialinės naudos, internetas bibliotekoje teikia ekonominę naudą – pirmiausia taupo laiką ir pinigus.

Projekto poveikio tyrimai

Projekte „Bibliotekos pažangai“ ypatingas dėmesys skiriamas poveikio vertinimui, kuris atliekamas pagal tą pačią metodiką kiekvienais metais. Tikslas – atskleisti projekto įtaką žmonėms, į kuriuos orientuota „Bibliotekos pažangai“ veikla.

Pagrindinis poveikio vertinimo įrankis – socialiniai tyrimai, atliekami tokiais etapais:

- 2008 m. – pradinės situacijos tyrimas, atliktas prieš projekto įgyvendinimą.
- 2009 m. – 1-as pokyčių vertinimas, atliktas orientuojantis į miesto bibliotekas, į kurias tais metais labiausiai buvo nukreipta projekto veikla.
- 2010 m. – 2-as pokyčių vertinimas, atliktas orientuojantis į kaimo bibliotekas, į kurias tais metais labiausiai buvo nukreipta projekto veikla.
- 2011 m. – galutinis poveikio įvertinimas.

Gauti duomenys kasmet lyginami su 2008 metais atliktu baziniu tyrimu. Tyrimų duomenys taip pat panaudojami tolesniems projekto veiksmams planuoti ar koreguoti jau suplanuotiems.

Tai jau trečiasis tokio pobūdžio leidinys, kurioje pateikiami apibendrinti tyrimai, atlikti 2010 m. pabaigoje ir 2011 m. pradžioje. Reprezentatyvias apklausas (kiekybinis metodas), giluminius interviu ir fokusuotų grupių tyrimus (kokybinis metodas) atliko rinkos analizės ir tyrimų grupė RAIT.

Pokyčiams įvertinti buvo apklausta 1518 suaugusių Lietuvos gyventojų (15-74 m.), 600 vaikų (12-14 m.), 2028 bibliotekų viešosios interneto prieigos vartotojų, 630 bibliotekų darbuotojų, 65 bibliotekų vadovai bei daugiau nei 2000 gyventojų regionuose (penkiose Lietuvos savivaldybėse). Papildomi duomenys buvo surinkti fokusuotų diskusijų grupių su socialiai pažeidžiamais viešos interneto prieigos vartotojais, interviu su ekspertais metu.

Išsamūs tyrimų duomenys skelbiami internete:
<http://www.bibliotekospazangai.lt/tyrimai>.

RENGINYS VAIKAMS ELEKTRŲNŲ
VIEŠOJOJE BIBLIOTEKOJE

Visuomenė ir internetas

Visuomenės nuomonės tyrimų duomenimis, galimybės naudotis kompiuteriais ir internetu kasmet auga, o nesinaudojančiųjų gretos pamažu tirpsta. 2010 m. internetu naudojosi mažiausiai šeši gyventojai iš dešimties. Tuo tarpu nesinaudojančių internetu skaičius 2010 m. siekė 33 proc. (2009 m. ir 2008 m. tokiu atitinkamai buvo 33 proc. ir 38 proc.).

Labiausiai augo interneto naudojimas namuose, o interneto vartojimas darbe gerokai sumenko. Greičiausiai įtakos tam turėjo pablogėję ūkio rodikliai pastaraisiais metais, kai išaugo nedarbas ir padidėjo darbuotojų emigracija į užsienį. Be darbo ir namų, 2010 m. internetas gana plačiai naudotas mokymosi įstaigose (13 proc.) ir bibliotekose (12 proc.).

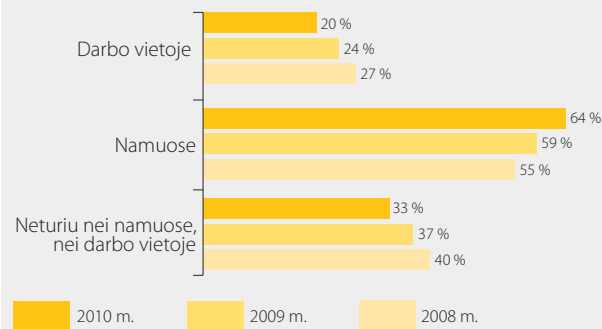

GYVENTOJŲ MOKYMAI ŠIAULIŲ MIESTO VIEŠOJOJE BIBLIOTEKOJE

Klausimas: Ar darbo vietoje, namuose turite kompiuterį, prijungtą prie interneto? 2008 – 2010 m. palyginimas

Turi kompiuterį, kuris yra prijungtas prie interneto

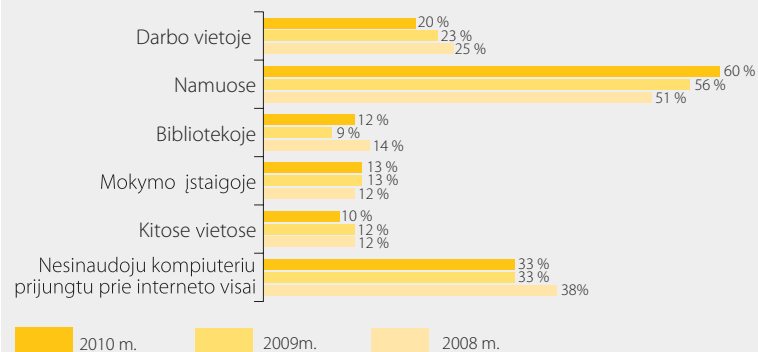
% skaičiuojami nuo visų apklaustųjų

Pastaba: respondentai galėjo nurodyti kelis atsakymo variantus
Šaltinis: RAIT, Lietuvos gyventojų apklausa, 2010 m.

Vietos, kuriose naudojasi kompiuteriu, prijungtu prie interneto

% skaičiuojami nuo visų apklaustųjų

Pastaba: respondentai galėjo nurodyti kelis atsakymo variantus
Šaltinis: RAIT, Lietuvos gyventojų apklausa, 2010 m.

Skirtumai tarp kaimo ir miesto mažėja

Kaimo ir miesto gyventojų interneto naudojimo palyginimas 2008-2010 m. laikotarpiu liudija spartesnį ir tolygų interneto skvarbos augimą mieste: namuose juo 2010 m. naudojosi 72 proc., 2009 m. – 69 proc., 2008 m. – 60 proc. miestiečių. Tuo tarpu kaime interneto skvarba buvo lėtesnė: 2010 m. internetu namuose naudojosi 48 proc., 2009 m. – 38 proc., 2008 m. – 42 proc. kaimo gyventojų.

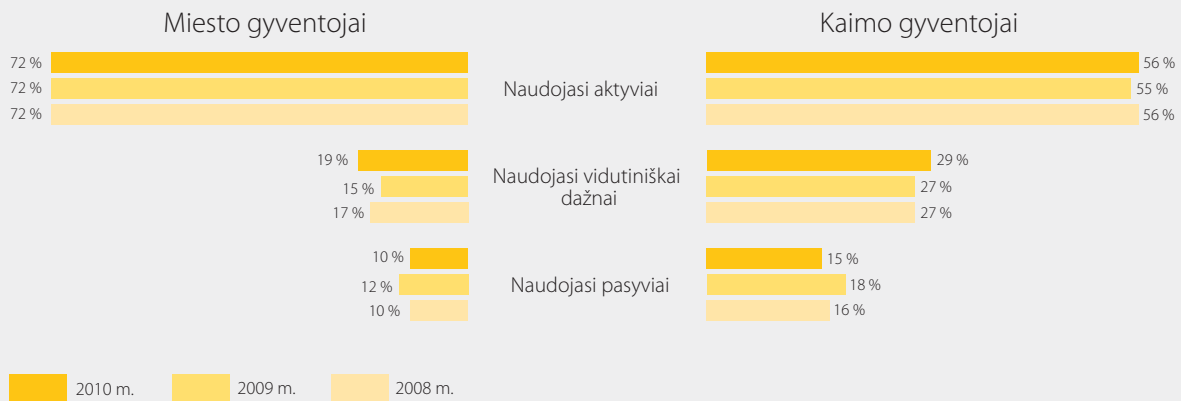
Skaitmeninė atskirtis tarp miesto ir kaimo, nors ir pamažu, tačiau tirpsta. Galima tikėtis, kad esant palankioms ekonominėms sąlygoms ateityje šis skirtumas toliau mažės.

Naudojimosi internetu bibliotekose lygis kaime ir mieste yra gana panašus bei pastovus. Tačiau tarp bibliotekų viešosios interneto prieigos vartotojų kaime ir mieste yra vienas esminis skirtumas – kaimuose bibliotekos respondentų dažniau įvardinamos kaip vienintelė prieinama vieta naudotis internetu.

Klausimas: Kaip dažnai Jūs naudojate internetu? 2008 – 2010 m. kaimo ir miesto palyginimas

Naudojimo internetu dažnis

% skaičiuojami nuo tikslinių grupių respondentų

Pastaba: naudojami aktyviai reiškia kasdien, vidutiniškai dažnai – kartą ar kelis per savaitę, pasyviai – rečiau nei kartą per savaitę.
Šaltinis: RAIT, Lietuvos gyventojų apklausa, 2010 m.

Interneto vartojimo įpročiai

2008-2010 m. tyrimų duomenys liudija, kad interneto vartotojų įpročiai yra susiformavę ir mažai kinta. Apie 70 proc. aktyvių interneto vartotojų internetu naudojasi kasdien, maždaug 25 proc. – ne mažiau kaip kartą per savaitę. Likusi dalis internetu naudojasi kelis kartus per mėnesį ir rečiau. Tendencijos, ką gyventojai veikia internete, išlieka nusistovėjusios. Internetas plačiausiai naudojamas el. pašto (70 proc.), internetinės telefonijos (60 proc.), el. bankininkystės (44 proc.) ir tiesiogiai su darbu susijusiose srityse (43 proc.). Taip pat populiarėja veikla, susijusi su socialiniais tinklais (36 proc.) ir el. prekyba (33 proc.).

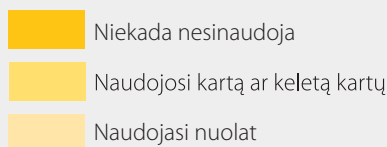
Kiek mažiau populiarios sritys tarp plačiosios visuomenės respondentų – sveikata, mokymasis ir lavinimas, e-valdžios įrankiai. Apskritai galima konstatuoti, kad bibliotekų viešųjų interneto prieigų vartotojų įpročiai mažai kuo skiriasi nuo bendrojo šalies vidurkio. Bibliotekų lankytojai internetą, kaip ir plačioji visuomenė, daugiausiai naudoja bendravimo, laisvalaikio ir kultūros srityse. Skirtingai nuo bendros visų gyventojų apklausos, bibliotekose internetas aktyviau naudojamas mokymosi ir lavinimosi tikslais.

Klausimas: Kokiais tikslais naudojate internetą?
2008 – 2010 m. palyginimas

Naudojimasis internetu 2008 - 2010 m.

% skaičiuojami nuo apklaustųjų, kurie naudojami internetu

Darbas ir komercinė veikla	2010 m.	7%	22%	71%	
	2009 m.	8%	23%	69%	
	2008 m.	6%	30%	65%	
Bendravimas internetu	2010 m.	7%	12%	80%	
	2009 m.	9%	14%	78%	
	2008 m.	9%	15%	77%	
Laisvalaikis ir kultūra	2010 m.	3%	23%	74%	
	2009 m.	6%	21%	73%	
	2008 m.	4%	24%	72%	
Mokymasis ir lavinimasis	2010 m.		41%	34%	25%
	2009 m.		39%	35%	26%
	2008 m.		36%	35%	29%
Sveikata	2010 m.		32%	44%	24%
	2009 m.		41%	36%	23%
	2008 m.		40%	44%	16%
E. valdžios paslaugos	2010 m.		48%	32%	21%
	2009 m.		47%	30%	23%
	2008 m.		49%	32%	19%

Šaltinis: RAIT, Lietuvos gyventojų apklausa, 2010 m.

Padėjo įsidarbinti

Darius, 34 m., darbininkas, Rukla:

Prieš metus buvau bedarbis. Pasinaudodamas Ruklos viešosios bibliotekos interneto paslaugomis galėjau susisiekti su darbo birža, sužinoti apie laisvas darbo vietas. Gavau reikalingos informacijos įsidarbinti. Šiuo metu darbą turiu. Labai dėkingas už galimybę naudotis internetu.

Išplečia pomėgių galimybes

Vytautas, 61 m., fotografas mėgėjas, Trakų raj.:

Išmokau įsikelti savo nuotraukas į kompiuterį, spausdinti straipsnius ir siųsti į vietines redakcijas, susikūriau savo elektroninį paštą, išmokau susirasti informacijos apie mane dominančias temas internete.

Koks yra interneto vartotojo portretas?

Tipiškas Lietuvos interneto vartotojo portretas yra pakankamai apibrėžtas ir vientisas. Tai 15-34 m. asmuo, su viduriniu ar aukštesniu išsilavinimu, didmiesčio gyventojas, dirbantis (ar besirengiantis darbo rinkai – studentas ar moksleivis), specialistas arba tarnautojas.

Viešosios interneto prieigos lankytojo portretas yra sunkiau apibrėžiamas. Tai jaunas – 15-24 m. amžiaus, įgijęs pradinį ar pagrindinį išsilavinimą, dažniau kaimo gyventojas, gaunantis žemiausias pajamas (iki 600 Lt vienam šeimos nariui) asmuo.

Socialinę padėtį ir užsiėmimą apibrėžti yra sudėtingiau, nes tarp viešosios interneto prieigos vartotojų yra daug nedirbančių (šiai grupei priskiriami ir moksleiviai). Tačiau gana didelę dalį sudaro ir aktyvūs darbo rinkos dalyviai – specialistai, tarnautojai, darbininkai.

Tendencijos. Sociologinis bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų bei internetu besinaudojančių Lietuvos gyventojų tipinis portretas

Šaltinis: RAIT, Bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų apklausa, 2010 m.

Ką internete veikia vaikai?

Per 2008-2010 m. populiariausios vaikų (12-14 m.) laisvalaikio veiklos beveik nesikeitė: vaikai daugiausiai laiko leido su draugais, naudojosi internetu, žiūrėjo televiziją, sportavo ir skaitė knygas. Vienintelis skirtumas, kuris pastebėtas pastarojo tyrimo metu – naudojimasis internetu tapo populiariausia laiko leidimo forma, draugus nustūmusi į antrą planą.

Šiuo požiūriu kaimo ir miesto vaikų laisvalaikio įpročiai nesiskiria.

Tokios tendencijos suprantamos – interneto skvarba tiek mieste, tiek kaime kasmet didėja ir artėja prie maksimalios ribos. Juolab kad apklausiant vaikus absoliuti dauguma pažymėjo, jog turi galimybę naudotis internetu namuose, mokykloje ar kitose vietose, pavyzdžiui, bibliotekose ar pas draugus.

Vaikai, besinaudojantys vieša interneto prieiga bibliotekose, itin teigiamai vertina bibliotekos darbuotojų teikiamų paslaugų kokybę. Be galimybės naudotis kompiuteriu, vaikai palankiausiai atsiliepia apie bibliotekininkų paslaugumą, vertina bibliotekininkų žinias ir konsultacijas rūpimais klausimais. Palankumą bibliotekininkų triūsui 2010 m. deklaravo net 92 proc. vaikų.

Vertindami viešųjų interneto prieigų bibliotekose teikiamą naudą, vaikai labiausiai akcentuoja ir vertina socialinę ir žinių plėtrą. Išskiriamos tokios svarbiausios naudos: galimybė įdomiai leisti laisvalaikį (82 proc.), pagerėjęs bendravimas su artimaisiais ir draugais (62 proc.), pagalba mokyklos užduotims atlikti (55 proc.).

Didelė dalis apklaustų vaikų kompiuterį taip pat naudoja su internetu nesusijusioms veikloms: žaidžia žaidimus, rašo tekstus, piešia ar programuoja.

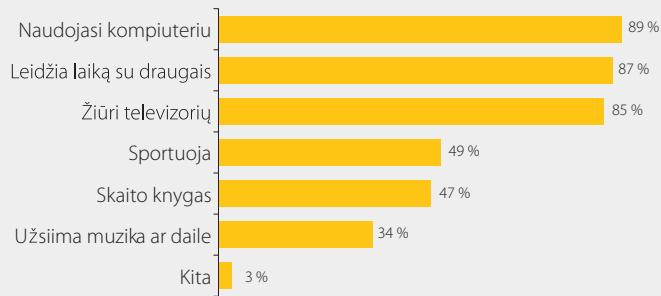

MODERNIZUOTA PAGĖGIŲ SAVIVALDYBĖS VIEŠOJI BIBLIOTEKA

Tyrimo duomenys patvirtino, kad bibliotekų lankomumą lemia ne tik tradicinė veikla – skolintis knygų. Stabiliu traukos šaltiniu vaikams tapo galimybė pasinaudoti viešosios interneto prieigos bibliotekose teikiama paslaugomis.

Klausimas: Kaip Tu paprastai leidi savo laisvalaikį?
Populiariausios veiklos

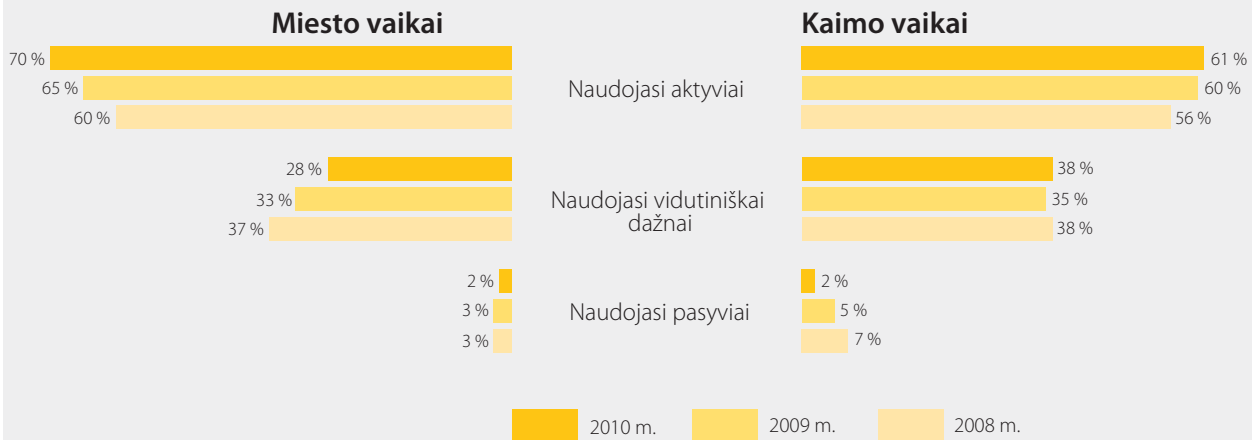
Laisvalaikio praleidimo būdai
% skaičiuojami nuo visų apklaustųjų vaikų

Šaltinis: RAIT, 12 – 14 m. Lietuvos vaikų apklausa, 2010 m.

Klausimas: Kaip dažnai naudojiesi internetu?
2008 – 2010 m. palyginimas

Naudojimosi internetu dažnis
% skaičiuojami nuo tikslinių grupių vaikų

Pastaba: naudojasi aktyviai reiškia kasdien, vidutiniškai dažnai – kartą ar kelis per savaitę, pasyviai – rečiau nei kartą per savaitę.
Šaltinis: RAIT, 12 – 14 m. Lietuvos vaikų apklausa, 2010 m.

**Bibliotekininkų ir
visuomenės švietimas**

Internetas bibliotekoje padeda moksluose

Evelina, 10 m., moksleivė, Šilutės raj.:

Mūsų šeima didelė – 7 žmonės. Tėveliai neuždirba tiek pinigėlių, kad galėtų nupirkti kompiuterį ir įsivesti internetą. Man buvo labai liūdna ir skaudu, kad kaimynų vaikai turi namuose kompiuterius, o mes ne. Bet ir mums nusišypsojo laimė, kai į mūsų miestelio biblioteką buvo atvežti nauji kompiuteriai ir įvestas internetas. Dabar aš ir mano sesuo, broliai dažnai lankomės bibliotekoje ir naršome internete. Atliekame mokyklos užduotis, rašome rašinėlius ir kitus darbelius. Internetu randame įvairių žaidimų, juos noriai žaidžiame, taip pat susirandame naujų draugų ir su jais bendraujame. Internetu dėka aš turėjau galimybę dalyvauti „Žiniukų akademijos“ konkurse, tapau šios akademijos nare, gavau tai patvirtinantį diplomą. Tai ir yra mano sėkmė. Jeigu nebūtų bibliotekos ir interneto, nebūtų ir šio mano pasiekimo.

Svarbi projekto „Bibliotekos pažangai“ įgyvendinimo dalis – viešą interneto prieigą aptarnaujančių bibliotekininkų ir visuomenės mokymai informacinių technologijų temomis. Viešą interneto prieigą aptarnaujančių bibliotekų darbuotojams suteikiama visa reikalinga metodinė ir mokomoji medžiaga, organizuojami kompiuterinio ir informacinio raštingumo kursai.

Įgiję pakankamai žinių, bibliotekininkai tampa kvalifikuotais specialistais, kurie aktyviai konsultuoja ir pataria gyventojams, kaip naudotis kompiuteriais bei internetu.

Kompiuterinis raštingumas

Savo kompiuterinį raštingumą daugiau kaip pusė (52 proc.) šalies gyventojų 2010 m. įvertino vidutiniškai. Gyventojų vertinimu, jiems pakanka turimų žinių dirbti kompiuteriu ar naršyti internete. Šis požiūris išliko stabilus nuo 2008 m. Geriausiai savo žinias vertina mokyklinio amžiaus vaikai, studentai ir dirbantys asmenys, kurie gyvena didesniuose miestuose. Šių asmenų (arba šeimų) pajamos apibūdinamos kaip aukštesnės nei vidutinės.

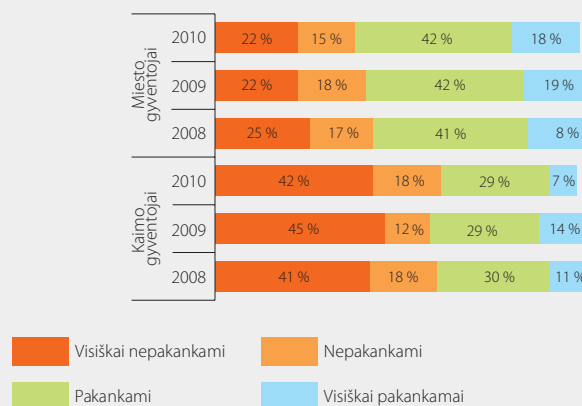
Kaimų ir rajonų gyventojai savo kompiuterines žinias vertina blogiau nei miestiečiai. Kaime tik 36 proc. respondentų kompiuterinio raštingumo žinias vertina kaip pakankamas. Tuo tarpu tarp miestiečių šis rodiklis siekia 60 proc. Vis daugiau valdžios paslaugų perkeliama į elektroninę erdvę, gyventojai dažniau atvejais jomis nesinaudoja, o tai tampa ir ekonomine problema. Todėl projekte „Bibliotekos pažangai“ dalyvaujančios viešosios bibliotekos aktyviai skatina gyventojus naudotis naujomis paslaugomis, ypač tas gyventojų grupes, kurios iki šiol dėl kokių nors priežasčių nesinaudojo internetu.

Per pastaruosius metus bibliotekininkų vaidmuo mokant gyventojus dirbti kompiuteriu ir naudotis internetu išaugo: 2010 m. 12 proc. Lietuvos gyventojų nurodė, kad reikiamų žinių pasisėmė viešosiose bibliotekose organizuojamuose kursuose. Tuo tarpu 2008 m. ir 2009 m. šis rodiklis buvo dukart mažesnis (atitinkamai 6 ir 4 proc.).

Pokyčiai. Respondentų kompiuterinio raštingumo vertinimas. 2008 – 2010 m. kaimo ir miesto palyginimas

Kompiuterinio raštingumo vertinimas

% skaičiuojami nuo visų respondentų

Šaltinis: RAIT, Lietuvos gyventojų apklausa, 2010 m.

Bibliotekininkų žinios

Siekiant sustiprinti viešą interneto prieigą aptarnaujančių bibliotekų darbuotojų gebėjimus ir motyvaciją naudotis kompiuteriais bei internetu, bibliotekininkams organizuojami kompiuterinio raštingumo mokymai. Įgytas žinias bibliotekininkai sėkmingai panaudoja konsultuodami gyventojus įvairiais kompiuterių ir interneto naudojimo klausimais.

Mokymai taip pat organizuojami ir bibliotekų informacinių technologijų specialistams, kuriems tenka atsakomybė prižiūrėti išsiplėtusią viešos prieigos kompiuterių ir bibliotekos sistemų infrastruktūrą.

Kaip liudija atlikti tyrimai, teorinės viešą interneto prieigą aptarnaujančių bibliotekininkų žinios beveik visose srityse yra labai aukštos. Sritys, kuriose bibliotekininkai jaučiasi gana užtikrintai ir gali konsultuoti kitus, yra darbo paieška internete, elektroninių bendravimo priemonių naudojimas, kultūrinės, bendruomeninės ir laisvalaikio informacijos paieška, sveikatos informacija.

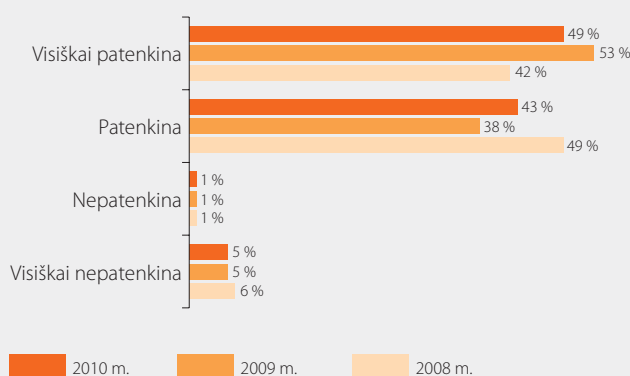
Taip pat bibliotekininkai yra gana gerai susipažinę su virtualios enciklopedijos „Wikipedija“, vaizdo turinio talpyklos „Youtube“ ir tinklaraščių naudojimu. Tačiau yra probleminių sričių, kuriose bibliotekininkai stokoja žinių. Dažniausiai tai sritys, susijusios su interneto turinio pildymu, taip pat Web 2.0, RSS, Library 2.0, nuotraukų ir interneto nuorodų dalijimosi išteklių naudojimo klausimai.

Tyrimai rodo, kad susilygino miestuose ir kaimuose viešą interneto prieigą aptarnaujančių bibliotekininkų technologiniai gebėjimai, o tai sudaro sąlygas kokybiškoms paslaugoms visame viešųjų bibliotekų tinkle.

Klausimas: Ar Jus patenkina bibliotekininko pagalba, atsakymai į Jūsų klausimus? 2008 – 2010 m. palyginimas

Pasitenkinimas bibliotekininko pagalba, konsultacija

% skaičiuojami nuo apklaustųjų, kurie yra kreipėsi pagalbos, patarimo į bibliotekininką

Šaltinis: RAIT, Lietuvos gyventojų apklausa, 2010 m.

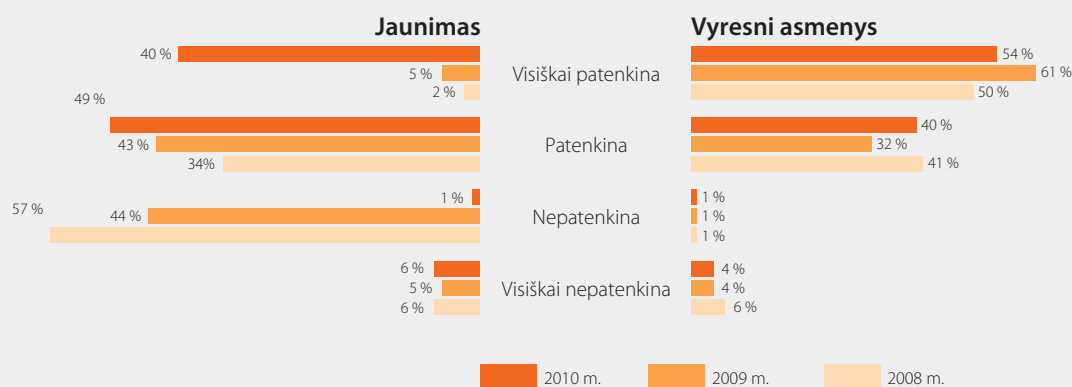
BIBLIOTEKININKŲ MOKYMAI PANEVĖŽIO APSKRITIES G.PETKEVIČAITĖS - BITĖS VIEŠOJOJE BIBLIOTEKOJE

2008-2010 m. laikotarpiu jaunesnių nei 25 m. bibliotekų lankytojų pasitenkinimas bibliotekininko pagalba gerokai išaugo. 2008 m. visiškai patenkintų buvo vos 2 proc., 2009 m. – 5 proc., tuo tarpu 2010 m. šis rodiklis šovė net iki 40 proc.

Klausimas: Ar Jus patenkina bibliotekininko pagalba, atsakymai į Jūsų klausimus? Jaunimo ir vyresnio amžiaus asmenų atsakymų palyginimas

Pasitenkinimas bibliotekininko pagalba, konsultacija

% skaičiuojami nuo apklaustųjų, kurie yra kreipėsi pagalbos, patarimo į bibliotekininką

Šaltinis: RAIT, bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų apklausa, 2010 m.

Visuomenės švietimas informacinių technologijų naudojimo temomis

KOMPIUTERINIO RAŠTINGUMO MOKYMAI SMĖLYNĖS BIBLIOTEKOJE (PANEVĖŽIO M. SAV.)

Viešą interneto prieigą aptarnaujantys bibliotekininkai, pakėlę kvalifikaciją mokymų metu, savo žinias perduoda gyventojams juos konsultuodami informacinių technologijų naudojimo klausimais. Bibliotekininkų apklausos duomenimis, kas antra (56 proc.) viešoji biblioteka 2010 metais organizavo gyventojų informacinių technologijų mokymus.

Visuomenės informacinių technologijų švietimo srityje didelė pažanga 2010 m. pasiekta mokant vietinių bendruomenių žmones bibliotekose. Tai liudija statistika – 2010 m. mokymus gyventojams organizavo 39 proc. viešą interneto prieigą aptarnaujančių bibliotekininkų (2009 m. buvo 15 proc.).

Gyventojai taip pat dažniau pasinaudoja galimybe gilinti kompiuterinio raštingumo žinias. Viešų interneto prieigų lankytojai 2010 m. du kartus dažniau nei 2009 m. naudojami galimybe mokytis kompiuterinio raštingumo kursuose (2010 m. – 41 proc., 2009 m. – 18 proc.).

Apklausos duomenimis, savarankiškai dirbti kompiuteriu 2010 m. išmoko 47 proc., vidurinio lavinimo mokykloje – 38 proc., išmokė draugai, pažįstami ar giminės – 36 proc., specialiuose kompiuterinio raštingumo kursuose – 24 proc. respondentų.

Viešųjų interneto prieigų lankytojai bibliotekose kiek dažniau nei gyventojų apklausos dalyviai išmoko dirbti kompiuteriu specialiuose kompiuterinio raštingumo kursuose (24 proc. bibliotekų lankytojų ir 12 proc. gyventojų), bet rečiau išmoko dirbti savarankiškai (47 proc. bibliotekų lankytojų ir 63 proc. gyventojų).

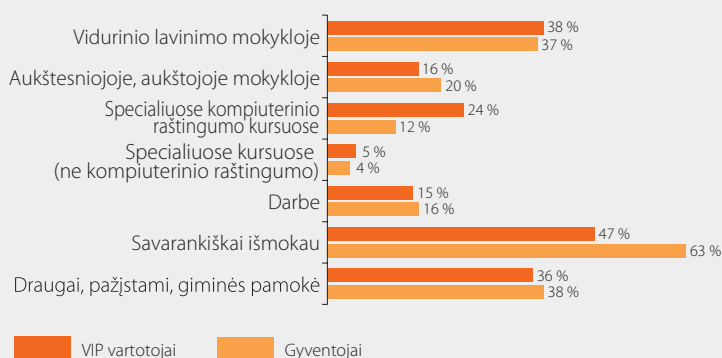
Daugiau nei pusė (55 proc.) bibliotekų lankytojų, dirbti kompiuteriu išmokusių specializuotuose kursuose, 2010 m. nurodė, kad kursus organizavo viešoji biblioteka.

Viešųjų bibliotekų organizuotuose kompiuterinio raštingumo kursuose dažniau dalyvavo vyresni kaip 55 m. respondentai ir pensininkai.

Tendencijos. Kompiuterinio raštingumo įgūdžių įgijimas 2010 m. Gyventojų ir viešos interneto prieigos vartotojų atsakymų palyginimas

Kur mokėsi (išmoko) dirbti kompiuteriu

% skaičiuojami nuo tikslinių grupių apklaustųjų

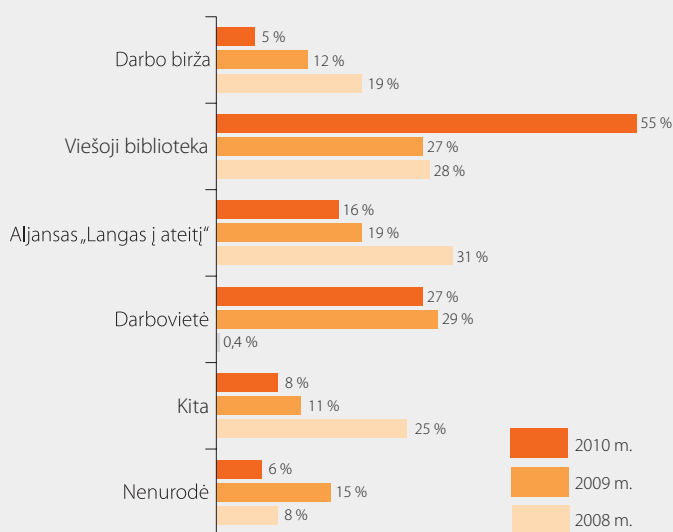

Šaltinis: RAIT, bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų apklausa, 2010 m.

Pokytis. Kompiuterinio raštingumo įgūdžių kursų organizatorius. 2008 – 2010 m. palyginimas

Kompiuterinio raštingumo kursų organizatorius

% skaičiuojami nuo apklaustųjų, kurie mokėsi kompiuterinio raštingumo kursuose

Šaltinis: RAIT, bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų apklausa, 2010 m.

Žinios pravers ateityje

Sandra, 17 m., dvyliktokė, Radviliškio raj.:

Labai džiaugiuosi, kad galėjau mokytis „Kompiuterinio raštingumo pradmenų“ kursuose, juos baigiau ir gavau pažymėjimą. Dalyvavau bibliotekų organizuojamuose mokymuose, sužinojau apie retąsias daržoves – tai padės mano ūkelyje. Taip pat išmokau rašyti savo gyvenimo aprašymą (CV) – tai irgi pravers ateityje.

Internetas praplėtė akiratį

Vytautas, 70 m., pensininkas, Kretinga:

Kompiuteris ir internetas praplėtė mano akiratį. To pasiekti man padėjo bibliotekos kompiuteriai ir jos darbuotojos Rima ir Asta, jų organizuoti kursai. Man, pensininkui, tai praverčia: tapo įdomiau leisti laisvalaikį, galiu elektroniniu paštu bendrauti su draugais, atlikti finansines ir komercines operacijas, internetu skaityti laikraščius ir kitą spaudą. Įdomesnius straipsnius, nuotraukas įsirašau į USB atmintinę, vėliau perkeliu į CD diską. Taip kuriu aplankus įvairiomis temomis: medicina, istorijos, žymūs žmonės, fotografijos, laikraščiai.

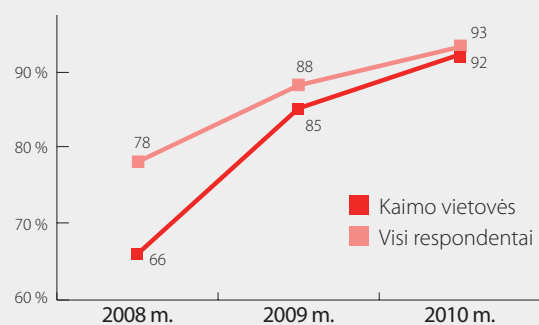

**Viešoji interneto
prieiga bibliotekose**

26 Viešoji interneto prieiga bibliotekose

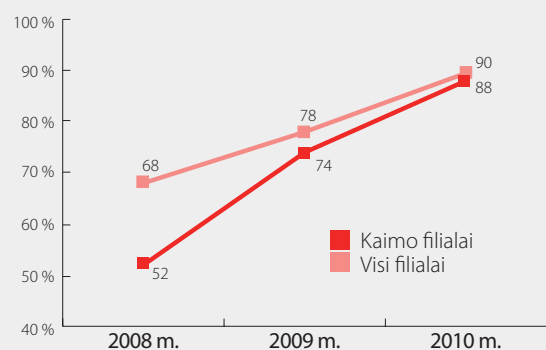
Vieša interneto prieiga Lietuvos viešosiose bibliotekose pradėta diegti nuo 1995 metų, tačiau didžiausi pokyčiai prasidėjo 2008 m., pradėjus vykdyti projektą „Bibliotekos pažangai“. Šiuo metu interneto paslaugomis Lietuvos gyventojai gali naudotis apie 90 proc. viešųjų bibliotekų, veikiančių įvairiuose miestuose, miesteliuose ir kaimuose. Prasidėjus projektui 2008 m. tik kas antroje bibliotekoje (52 proc.) buvo įdiegta viešoji interneto prieiga. 2008-2010 m. kompiuterių naudojimas viešą interneto prieigą aptarnaujančių bibliotekininkų darbe sparčiai ir tolygiai augo. Pažymėtina, kad 2010 m. kaimo filialuose kompiuterių naudojimas ir viešų interneto prieigų skaičius pasiekė bendrąjį šalies lygį – atitinkamai 92 proc. ir 88 proc. Viešų interneto prieigų skaičius kaime per 2008-2010 m. augo stabiliais tempais – po 10 proc. kasmet. Nors šiuo metu miestas vis dar lenkia kaimo vietas viešų interneto prieigų skaičiumi (mieste šis rodiklis yra 97 proc.), labai tikėtina, kad per artimiausius metus šios pozicijos išsilygins.

Pokytis. Viešą interneto prieigą aptarnaujančių bibliotekininkų naudojimas kompiuteriu bibliotekoje. 2008 – 2010 m. kompiuterių naudojimo augimo dinamika

Šaltinis: RAIT, Bibliotekų darbuotojų apklausa, 2010 m.

Pokytis. Ar bibliotekoje šiuo metu yra teikiama vieša interneto prieiga lankytojams? 2008 – 2010 m. palyginimas

Šaltinis: RAIT, Bibliotekų darbuotojų apklausa, 2010 m.

REGIONUOSE VIEŠŲJŲ BIBLIOTEKŲ INTERNETO PRIEIGOS LYGIO SKIRTUMAI SPARČIAI MAŽĖJA

ALYTAUS, PANEVĖŽIO IR TAURAGĖS APSKRITYSE 91 PROC. SAVIVALDYBIŲ VIEŠŲJŲ BIBLIOTEKŲ TURI INTERNETO PRIEIGĄ, KAUNO – 92 PROC., MARIJAMPOLĖS – 69 PROC., ŠIAULIŲ IR VILNIAUS – 81 PROC. KITUS REGIONUS GEROKAI LENKIA KLAIPĖDOS APSKRITIS, KUR 98 PROC. VIEŠŲJŲ BIBLIOTEKŲ TURI INTERNETO PRIEIGĄ, UTENOS APSKRITYJE TOKIŲ YRA 94 PROC.

Informuotumas apie viešąsias interneto prieigas

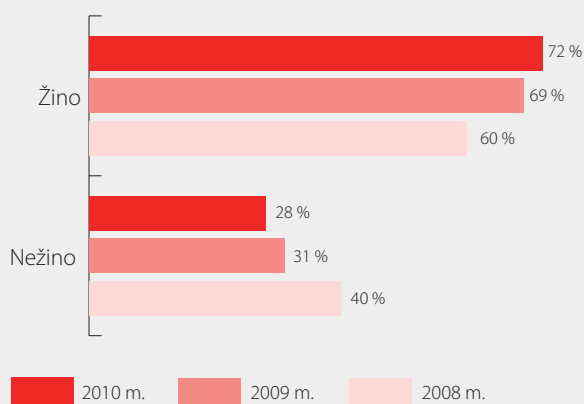
Apie viešąsias interneto prieigas 2010 m. žinojo 72 proc. gyventojų. Šis rodiklis nuolat auga (2008 m. – 60 proc., 2009 m. – 69 proc.). Vieša interneto prieiga bibliotekose naudojosi 28 proc. respondentų. Pagal šį rodiklį kaimo ir miesto bibliotekų viešųjų interneto prieigų vartotojai internetu bibliotekose naudojami vienodai aktyviai.

Pažymėtina, kad apie viešąsias interneto prieigas bibliotekose žino devyni iš dešimties vaikų. Šis rodiklis nuo 2008 m. iki 2010 m. užtelėjo dešimtadaliu.

Pokytis. Gyventojų informuotumas apie nemokamas viešas interneto prieigas bibliotekose. 2008 – 2010 m. palyginimas

Nemokamos VIP bibliotekose žinomumas

% skaičiuojami nuo visų apklaustųjų

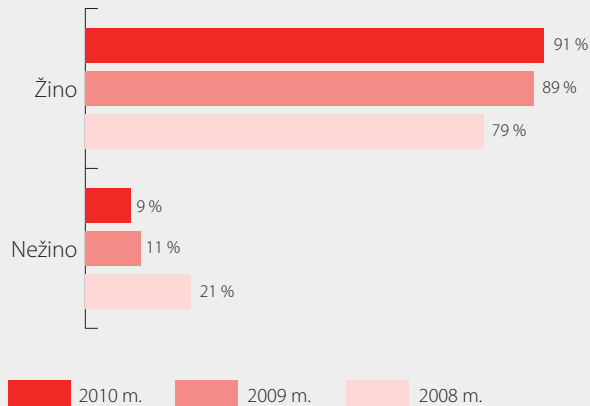

Šaltinis: RAIT, Lietuvos gyventojų apklausa, 2010 m.

Klausimas: Ar žinai, kad viešojoje bibliotekoje galima nemokamai naudotis internetu? 2008 – 2010 m. palyginimas

Nemokamos VIP bibliotekose žinomumas

% skaičiuojami nuo visų apklaustųjų vaikų

Šaltinis: RAIT, 12 – 14 m. Lietuvos vaikų apklausa, 2010 m.

Įspėja apie interneto grėsmes

2010 metais viešosios bibliotekos papildomai pradėjo vykdyti atsargaus naudojimosi internetu edukacinę iniciatyvą, kuri skirta pradedantiems interneto vartotojams, moksleiviams ir jų tėvams. Viešosiose bibliotekose gyventojai gali paskaityti atsargaus naudojimosi internete mokymo knygy, taip pat pasinaudoti mokomąja medžiaga internete – tam 2010 metais buvo sukurta speciali projekto svetainės paskyra (<http://www.bibliotekospazangai.lt/atsargusinternetu>).

Šios iniciatyvos imtasi, siekiant apsaugoti interneto vartotojus nuo galimų grėsmių internete. Apie šios problemos svarbą liudija gyventojų apklausa – tik kas antras respondentas teigia turįs pakankamai žinių, kaip apsaugoti nuo grėsmių internete. Gyventojams aktualiausios temos – nelegalaus turinio internete apribojimai bei grėsmės privatumui. Dažniausiai į bibliotekininkus pagalbos kreipiasi vyresnio amžiaus gyventojai.

Tendencijos. Gyventojų informuotumas apie saugų interneto ir kompiuterio naudojimą. 2009 – 2010 m. palyginimas

Žinios apie saugų kompiuterio ir interneto naudojimą

% skaičiuojami nuo apklaustųjų, kurie naudojami internetu

Nelegalaus turinio internete apribojimai	2010 m.	36 %	45 %	19 %
	2009 m.	25 %	50 %	25 %
Itaka svetainėms	2010 m.	51 %	41 %	9 %
	2009 m.	43 %	48 %	9 %
Privatumas	2010 m.	50 %	39 %	11 %
	2009 m.	38 %	47 %	14 %
Kitos galimos grėsmės	2010 m.	46 %	44 %	10 %
	2009 m.	42 %	48 %	10 %
Interneto naudojimo kultūra	2010 m.	46 %	41 %	13 %
	2009 m.	klauskimas užduotas nebuvo		

- Daug žino ir mokėtų saugiai naudotis/apsisaugoti
- Kažkiek žino, tačiau nemokėtų saugiai naudotis/apsisaugoti
- Niekas apie tai nežino

Šaltinis: RAIT, Lietuvos gyventojų apklausa, 2010 m.

Bibliotekų lankytojai pastebi akivaizdžią interneto naudą

2010 m. viešųjų interneto prieigų lankytojų tyrimo duomenimis, pagrindinės respondentų įvardintos viešos interneto prieigos socialinės naudos yra: laisvalaikio praturtinimas (80 proc.), pagerėjęs bendravimas su artimaisiais (69 proc.), pagalba geresniam darbo atlikimui (55 proc.). 2008 ir 2010 m. laikotarpiu daugelyje sričių pastebimas viešos interneto prieigos naudos vertinimų augimas. Reikšmingi pokyčiai fiksuoti laisvalaikio kokybės pagerėjimo (2008 m. – 71 proc., 2009 m. – 72 proc., 2010 m. – 80 proc.), bendravimo su draugais ir artimaisiais (2008 m. – 56 proc., 2009 m. – 57 proc., 2010 m. – 69 proc.) srityse.

PROTŲ KOVOS ŠIAURINĖJĖ
BIBLIOTEKOJE (PANEVŽIO M. SAV.)

Esminių skirtumų, vertinant viešos interneto prieigos teikiamas naudas miestų ir kaimų bendruomenėms, nėra.

Tendencijos. Viešos interneto prieigos teikiama nauda

Bibliotekoje teikiamo interneto nauda

% skaičiuojami nuo visų respondentų

Šaltinis: RAIT, bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų apklausa, 2010 m.

Interneto ryšys kaime padeda gyventi geriau

Janina, 50 m., kultūros darbuotoja, Jonavos raj.:

Susirandu informacijos projektų rašymui, kasdien peržiūriu el. paštą, bendrauju per „Skype“ su dukra. Internetas labai padėjo, kai ieškojau Joninių šventei kaimiškų kapelių, kurios galėtų koncertuoti pas mus: susisiečiau su Kėdainių „Daumantų“, Zarasų „Sadūnų“ kapelomis. Kaime interneto ryšys tiesiog padeda gyventi geriau, nes suteikia galimybę žmogui tiesiogiai spręsti jo problemas. Daug reikalingos medžiagos, minčių semiamės iš paieškos sistemos „Google“. Tegyvuoja biblioteka – internetas kaime!

BIBLIOTEKININKŲ MOKYMAI
PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VIEŠOJOJE BIBLIOTekoJE

Naujoviškos bibliotekos

Gyventojai apklausoje atskleidžia, kad bibliotekos tampa naujoviškos, nes šalia tradicinės veiklos siūloma pasinaudoti ir informacine technologija. Gyventojai itin vertina galimybę gauti iš darbuotojų patarimų ar pagalbą naudojantis kompiuteriu ar internetu. Lankytojai palankiai atsiliepia ir apie įvairius organizuojamus renginius bei aukštą jų kokybę.

Tokiu būdu biblioteka ne tik tampa vieta pasisemti žinių, bet ir išplečia naujas komunikacijos galimybes – bendrauti, informuoti, dalintis, kurti ir pramogauti.

Bibliotekų įvaizdis stiprėja

2010 m., lyginant su ankstesniais tyrimais, palankiau vertinama bibliotekų įranga ir patrauklumas jaunimui.

Be to, gerokai išaugo gyventojų pasitenkinimas viešųjų bibliotekų paslaugomis (nuo 67 proc. patenkintų 2009 m. iki 77 proc. patenkintų 2010 m.). 2010 m. savivaldybių gyventojų nuomonės tyrimo duomenimis, bibliotekos yra dažniausiai lankomos institucijos (lyginant su kultūros namais, laisvalaikio salėmis, muziejais ir pan.) – 5 proc. respondentų čia apsilanko bent kartą per savaitę, o 12 proc. – bent 1-2 kartus per mėnesį.

Visuomenėje bibliotekos suvokiamos kaip šiuolaikiška, visapusišką informaciją ir priemones jai gauti suteikiančios įstaigos. Tuo tarpu emociškai biblioteka siejama su jaunėjančia, modernėjančia, protinga ir labiau pasitempusia (nei buvo prieš metus) įstaiga.

Pagrindinė bibliotekų stiprybė yra personalas, jo profesinė kvalifikacija ir bendravimo įgūdžiai.

Kaime akcentuojamas bibliotekos kaip socialinio traukos centro vaidmuo, o mieste – modernumas ir materialinė bazė.

Viešoji biblioteka vertinama pozityviai, kaip modernus, pažangus socialinis centras, kuris gali pasiūlyti gyventojams daugybę paslaugų ir užsiėmimų. Tai – puiki žinių, informacijos gavimo ir kokybiškai turiningesnio laisvalaikio praleidimo vieta.

Informacinių technologijų atsiradimas kaimo bibliotekose ir jų atnaujinimas miesto bibliotekose stiprina bibliotekos įvaizdį visuomenėje. Vienintelis trūkumas, kuriuo žmonės nepatenkinti, yra fragmentiškas ir labai minimalus knygų bei spaudos atnaujinimas. Todėl tinkamas tradicinių ir modernių paslaugų derinimas kartu su aukšto lygio aptarnavimo kokybe tampa vienu svarbiausių viešųjų bibliotekų įvaizdžio bei ilgalaikio funkcionavimo garantu.

Apibendrinant galima pasakyti, kad bibliotekų įvaizdis beveik nekinta – jų lankytojams biblioteka asocijuojasi su šių aspektų visuma: spausdintais leidiniais, žiniomis ir švietimu, socialine ir kultūrine veikla, naujausiomis technologijomis.

Tuo tarpu bibliotekininkai vertinami kaip aukštos kvalifikacijos darbuotojai ir geri pagalbininkai lankytojui, linksmi ir mandagūs.

Nesijaučia izoliuota nuo gyvenimo Lietuvoje

Ona, 72 m., buvusi žurnalistė, Druskininkai:

Užaugau su knyga, be knygos neįsivaizduoju ir savo likusio gyvenimo. Ačiū likimui, kad šalia mūsų yra puiki biblioteka su dar puikesnėmis darbuotojomis. Man didžiausias atpildas už meilę knygai – tai, kad šioje bibliotekoje buvau išmokyta kompiuterinio raštingumo. Tai man – kaip antras pradinės raštingumo mokyklos „diplomas“. Dabar viešėdama Briuselyje nesijaučiu izoliuota nuo gyvenimo Lietuvoje – to, ko man anksčiau labai trūko. Internetu sužinau, kuo gyvena visa Lietuva, skaitau net ir „Druskonį“, savo miesto laikraštį.

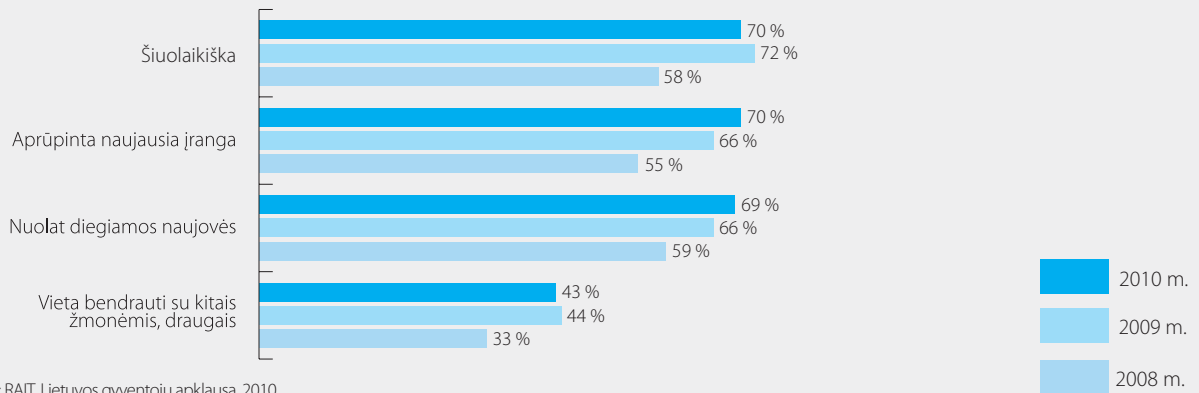
Atrado save

Rita, Kupiškio raj.:

Papasakosiu istoriją, kaip internetas vienai merginai padėjo tapti bibliotekos akcijos „Sukurk dainą žvaigždei“ nugalėtoja. Tai buvo lyg lietus iš giedro dangaus kai kuriems Monikos draugams, pažįstamiems, mokytojams. O ir jai pačiai — pribloškianti staigmena ir džiaugsmas. Mažai kas žinojo, kad Monika rašo eiles. Bibliotekoje pamatytas skelbimas padarė merginą atsiverti ir prisėsti prie kompiuterio. Pavyko! Net dvi dainos, parašytos Monikos eilėmis, pripažintos geriausiomis. Labai tikimės, kad išgirsime dar ne vieną dainą, sukurtą pagal Monikos tekstus.

Tendencijos. Bibliotekų įvaizdinės savybės**Bibliotekoms priskiriamos modernios savybės. 2008-2010 m. palyginimas**

% skaičiuojami nuo visų apklaustųjų

Šaltinis: RAIT, Lietuvos gyventojų apklausa, 2010

Tarp tradicijų ir naujovių

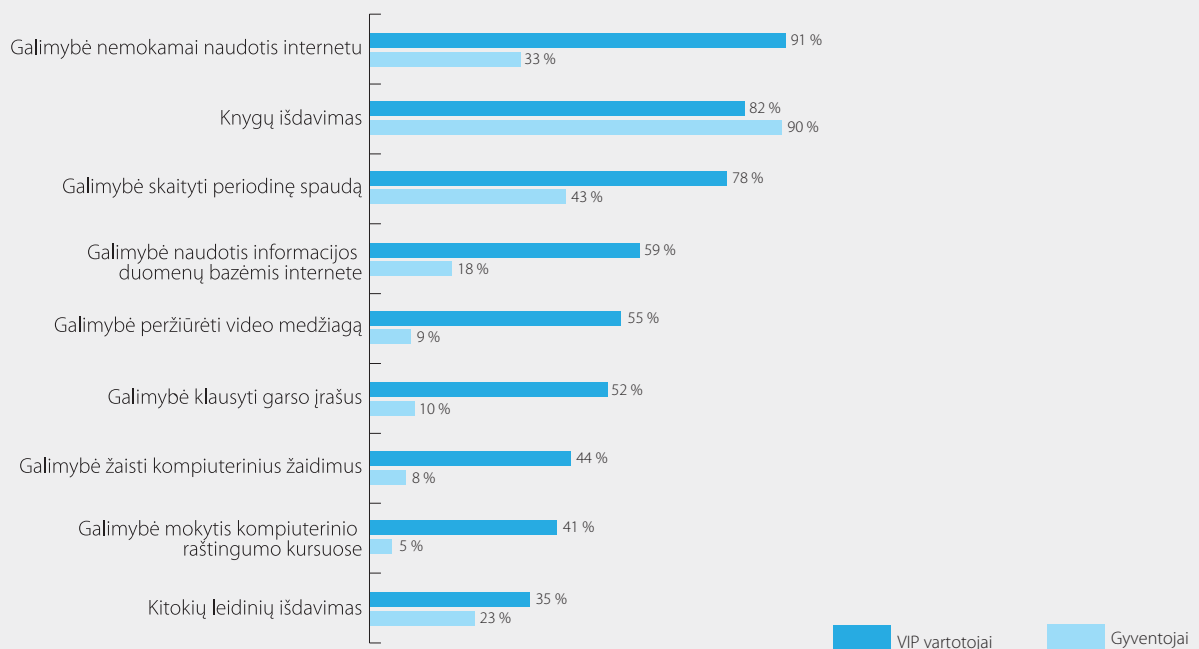
Ekonomikos sunkmetis neaplenkė ir bibliotekų. Pablogėjo knygų atnaujinimas, sumenko periodinės spaudos ir kitų leidinių įvairovė. Todėl informacinių technologijų diegimas ir viešos interneto prieigos tapo atsvara ne tik išlaikyti, bet ir pritraukti didesnius lankytojų srautus bibliotekose. Kita vertus, didelė dalis žiniasklaidos priemonių bei periodinių leidinių turinį pradėjo talpinti internete, o pasauliniame tinklapyje įvairiomis kalbomis galima rasti virtualių enciklopedijų ir bibliotekų, kuriose skaitytojai gali pasisemti naujų žinių, susipažinti su retomis knygomis. Tokiu būdu viešoji interneto prieiga bibliotekose yra puikiausias pavyzdys, kaip šalia tradicinės bibliotekų veiklos – knygų išdavimo, gali būti teikiamos papildomos, naujomis technologijomis paremtos paslaugos, kurios lankytojams yra tik į naudą.

Tendencijos. Naudojimasis viešųjų bibliotekų teikiamomis paslaugomis.

Gyventojų ir viešos interneto prieigos vartotojų atsakymų palyginimas

Bibliotekos paslaugos, kuriomis naudojasi

% skaičiuojami nuo tikslinių grupių respondentų

Šaltinis: RAIT, bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų apklausa, 2010 m.

Visuomenės pritraukimo akcijos

2010 m. pusė bibliotekų filialų organizavo bent po 1-2 akcijas gyventojams, kurių metu buvo populiarinama vieša interneto prieiga. Trečdalis filialų tokias akcijas organizavo 3 ir daugiau kartų. Per pastaruosius metus bibliotekos pritraukė 28 proc. naujų vartotojų – būtent 2010 m. jie pirmąsyk pasinaudojo vieša interneto prieiga bibliotekoje. Didelę dalį jų sudarė vyresnio ir pensinio amžiaus gyventojai. Jaunimo ir vaikų apsilankyti bibliotekoje ir pasinaudoti vieša interneto prieiga papildomai skatinti nereikia.

Tuo tarpu situacija su vyresnio amžiaus žmonėmis yra sudėtingesnė: jie dažniausiai nežino interneto galimybių, juo domisi nenoriai, todėl ir paskatinti gana sunku. Kita vertus, tie, kas domisi, internetą dažniausiai naudoja praktiniais sumetimais, kaip pagalbos instrumentą ieškant informacijos, talpinant skelbimą.

Pastaruoju metu pastebima, kad bibliotekininkų pagalbos dažniausiai prašo vyresnio amžiaus žmonės, kurių vaikai išvykę į užsienį, norėdami susikurti el. pašto dėžutę ar pasinaudoti internetine telefonija (Skype). Tokios pagalbos prašančių gyventojų skaičius pamažu auga.

Atveria plačias galimybes mokytis, dirbti, pažinti ir keliauti

Eduardas, 37 m., Filosofijos ir teologijos specialistas, Telšių raj.:

Internetu susiradau universitetą, kuriame įgijau aukštojo išsilavinimo diplomą. Susikūrus CV, internetu galiau jį operatyviai išsiųsti galimam darbdaviui užsienyje ir Lietuvoje. Ir iš tikrųjų jau kelis kartus taip gavau darbą, įskaitant ir savo paskutinį, nuolatinį darbą. Nepalyginti sunkiau būtų buvę tai padaryti be interneto. Interneto pagalba bibliotekoje man yra prieinama daugybė knygų viso pasaulio bibliotekose, o tai yra labai svarbu mano darbui, pomėgiams, buvo aktualu rašant diplominį darbą. Interneto pagalba bibliotekoje galiu operatyviai kontaktuoti su kolegomis užsienyje – tai irgi turi didelę reikšmę mano darbui. Pagaliau esu laimingas, kad interneto pagalba bibliotekoje galiu daug kur keliauti per pasaulį virtualiai, kai kurios tokios kelionės paskui įvyksta realiai. Interneto pagalba radau daug senų draugų, su kuriais ryšiai buvo seniai nutrūkę dėl to, kad teko gyventi skirtingose šalyse. Dabar vėl bendraujame.

MOKYMAI KLAIPĖDOS APSKRITIES
I.SIMONAITYTĖS VIEŠOJOJE BIBLIOTEKOJE

**Bibliotekų socialinė
misija – padėti**

Per pastaruosius metus socialinė bibliotekos misija tapo dar labiau pastebima bei aktuali, ypač tarp mažesnių miestelių ir kaimo gyventojų. Tuo tarpu informacinės ir švietėjiškos misijų suvokimo ribos gerokai išsiplėtė, dauguma tyrimo dalyvių pabrėžė, jog modernių technologijų dėka reikiamos informacijos gavimas tapo gerokai greitesnis, paprastesnis ir patogesnis. Viešų interneto prieigų lankytojų vertinimai dėl paslaugų, susijusių su „naująja“ biblioteka, išlieka palankūs. Palankiausiai įvertinta bendra bibliotekos atmosfera (57 proc. teigiamų vertinimų), galimybė gauti iš darbuotojų patarimą ar pagalbą naudojantis kompiuteriu ar internetu (59 proc. teigiamų vertinimų), kompiuterinės technikos gausa ir kokybė (44 proc. teigiamų vertinimų), programinės įrangos gausa (44 proc. teigiamų vertinimų) bei kokybė (43 proc. teigiamų vertinimų), organizuojamų renginių įvairovė ir kokybė (44 proc. teigiamų vertinimų). Prasčiausiai vertintos sritys – knygų asortimento ir periodinių leidinių atnaujinimas (atitinkamai 32 proc. ir 28 proc. teigiamų vertinimų). Kas penktas lankytojas (20 proc.) mano, kad knygų asortimentas bibliotekoje pablogėjo.

Bibliotekoje sukūrė kaimo interneto puslapį *Nerijus, Raseiniai:*

Milašaičių bibliotekos darbuotojai paskatino sukurti kaimo internetinį puslapį, kuris tapo populiarus ne tik tarp vietinių gyventojų, bet ir tarp Raseinių rajono savivaldybės žmonių. Biblioteka sulaukia vis daugiau lankytojų, kurie ne tik skaito knygas ar periodinę spaudą, bet ir aktyviai naudojami interneto teikiamomis galimybėmis. Žinome, kad greitai metu į kaimo biblioteką bus atvestas optinis kabelis. Ryšio kokybė ir informacijos perdavimo srautas bus tikrai europinis ir pasaulinis.

Biblioteka išlieka kultūrinis ir socialiniu centru, ypač mažesnėse bendruomenėse. Jos prisideda prie skirtingų socialinių grupių integravimosi į visuomenę, lygių galimybių kiekvienam, idėjų įgyvendinimo, mokymosi, nepriklausomai nuo amžiaus. Neabejotina, kad į bibliotekas atėjus informacinėms technologijoms bibliotekininkų žinios ir kompetencija visuomenės akyse gerokai užtelėjo.

VENTĖS MIESTO BIBLIOTEKA - FILIALAS (AKMENĖS RAJ.)

Bibliotekos mažina skaitmeninę atskirtį

Modernių paslaugų skvarba padeda stiprinti bibliotekų lankytojų kompiuterinio raštingumo ir informacinių technologijų įgūdžius, akivaizdžiai mažina skaitmeninę atskirtį visuomenėje, o tai ir yra vienas svarbiausių projekto tikslų. Taip pat tai yra vienas iš svarbiausių iššūkių, apibrėžtų Europos Sąjungos¹ skaitmeninėje dienotvarkėje. „Bibliotekos pažangai“ projekte ypatingas dėmesys skiriamas žmonėms, neturintiems kitų galimybių naudotis šiuo informacijos kanalu ir šaltiniu.

Tyrime dalyvavusių kaimo gyventojų, vyresnio amžiaus žmonių, neįgaliųjų bei kitų socialiai pažeidžiamų grupių lūkesčiai bei poreikiai yra panašūs, lyginant su kitų viešųjų bibliotekų lankytojų poreikiais. Visi internetą nurodo kaip priemonę, padedančią bendrauti, praturtinti laisvalaikį bei susirasti reikalingos informacijos.

2009-2010 m. metais užfiksuota tendencija, kad biblioteka socialiai pažeidžiamoms grupėms yra savotiškas pagalbos centras, kur jie gali pabūti, pasikalbėti, pasipasakoti, tampa dar labiau pastebima. Tai liudija ir lankytojų apklausos, kuriose bibliotekos, kaip bendruomenės centro, mažinančio socialinę atskirtį, įvaizdis per pastaruosius metus visuomenėje sustiprėjo, ypač kaimo vietovėse.

Padeda socialiai pažeidžiamoms visuomenės grupėms integruotis

Pastaraisiais metais fizinę ir regėjimo negalią turintiems žmonėms lankytis ir naudotis įvairiomis paslaugomis miesto bibliotekoje sąlygos buvo pagerintos, tačiau kaimo vietovėse šios socialinės grupės atstovai naudotis vieša interneto prieiga gali ne visur.

Protinę negalią turintys žmonės noriai lankosi bibliotekoje ir naudojami jos paslaugomis. Jiems itin svarbus bendravimas su kitais lankytojais, bibliotekų darbuotojų pagalba, padaršiniai informacinių technologijų naudojimo mokymosi procese. Visa tai jiems padeda aktyviau įsijungti į socialinę veiklą, priimti ir pateikti save kaip visaverčius visuomenės narius.

Garbaus amžiaus bibliotekų lankytojams reikia ypatingo dėmesio ir padaršinio, tai jie ir gauna atėję į biblioteką. Senjorai pabrėžia, kad yra labai patenkinti ir nuoširdžiai dėkingi bibliotekų darbuotojams už tai, kad pastarieji rado būdų juos sudominti bei motyvuoti išmokti naudotis internetu, pabendrauti ir būti išklaustytais. Galimybė pasinaudoti internetu bibliotekoje užtikrina vaikų iš socialinės rizikos šeimų užimtumą, turiningesnį laisvalaikio praleidimą, socializaciją bei formuoja, stiprina savęs vertinimą. Tyrimo dalyviai nurodė, kad vaikams iš socialinės rizikos šeimų svarbu žinoti, kad jie yra laukiami. Todėl bibliotekininko vaidmuo būtų ne tik padėti informacinių technologijų naudojimosi klausimais, bet ir suprasti bei palaikyti, nukreipti šiuos vaikus tinkama linkme.

Suartino šeimą

*Viktoras, 22 m., bedarbis ir jo sesė
Valentina, 5 klasės moksleivė,
Varėnos raj.:*

Valentina: Aš neturiu telefono, mano tėvai neturi pinigų jo nupirkti, nes gyvename tik iš tėvelio pašalpos, bet interneto pagalba galiu bendrauti su sese, gyvenančia Norvegijoje. Ten ji dirba, augina sūnelį ir pas mus neparvažiuoja, aš jos labai ilgiuosi ir dažnai skambinu Skype pagalba. Mes negalėjome dalyvauti jos vestuvėse, bet nuotraukas ir filmuotą medžiagą žiūrėjome su visa šeima atėję į biblioteką. Aš retkarčiais atsivedu ir mamą, ir tėtį pasikalbėti su sese bei jos šeima. Labai norėčiau pas ją nuvažiuoti.

Viktoras: Pavasarį netekau darbo. Parašiau sesei Violetai į Norvegiją, pasikalbėjome, ji pažadėjo pasidomėti dėl darbo. Netrukus parašė, kad važiuočiau pas ją, galėsiu įsidarbinti pagal specialybę. Išvykau po 2 dienas, dirbau statybose 2 mėnesius. Užsidirbau, ačiū sesei ir internetui. Dabar vėl sugrįžau į namus. Ateityje tikiuosi dar išvažiuoti į Norvegiją užsidirbti.

Suteikė žinių, kaip gyventi su negalia

Piotras, Rokiškio raj.:

Sergu atvira tuberkulioze, nuolatos esu stebimas gydytojų ir pats lankausi poliklinikoje. Tačiau gydytojai dėl savo užimtumo nesuteikia tiek informacijos apie mano ligą, kiek aš radau internete. Dabar žinau, kaip man gyventi su šia negalia ir kaip palengvinti sau gyvenimą. Nuoširdžiai dėkoju tiems, kurie leidžia mums, eiliniams kaimelių žmonėms, nemokamai naudotis interneto paslaugomis ir bibliotekininkei, kuri mane pamokė.

1 Europos Sąjungos skaitmeninė dienotvarkė – tai penkerių metų Europos Komisijos informacinės visuomenės plėtros planas.

Ką reikia padaryti 2011 metais?

38 Ką reikia padaryti 2011 metais?

Projektas „Bibliotekai pažangai“ artėja į pabaigą. Jis bus baigtas 2012 m. Didžioji dalis darbų, numatytų projekto pradžioje 2008 m., sėkmingai įvykdyta. Liko sklandžiai baigti užsibrėžtas veiklas, susijusias su viešų interneto prieigų tolimesne plėtra, tęstiniais bibliotekininkų mokymais, gyventojų konsultacijomis ir pritraukimo akcijomis, skatinančiomis apsilankyti bibliotekų viešose interneto prieigose, toliau kurti ir puoselėti naujovišką biblioteką bei mokyti vartotojus saugiai naudotis internetu.

Iki 2012 m. bus atliktos šios užsibrėžtos projekto „bibliotekos pažangai“ veiklos:

PAGRINDINĖS VEIKLOS - 2010 m. pabaiga

